

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

HB ./ riksåklagaren angående grov förskingring m.m.

(Hovrätten för Västra Sveriges dom 2019-06-20 i mål B 1274-19)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren och målsäganden ska svara skriftligen på överklagandet. Svaren ska särskilt avse frågan om undanröjande av hovrättens dom och återförvisning av målet till hovrätten. Jag kommer att koncentrera svarsskrivelsen till denna fråga.

Inställning

Jag medger att hovrättens dom ändras på så sätt att åtalet ogillas i den del av åtalspunkt 1 i bilaga 2 till tingsrättens dom som hovrätten bedömt som förskingring av normalgraden. Enligt min mening finns det skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Åtalet i nu aktuell del

I en tilläggsstämningsansökan av den 16 augusti 2018 väckte åklagare åtal mot HB för grov förskingring (bilaga 2 till tingsrättens dom). Åtalspunkten 1 avsåg sammanlagt 530 000 kronor. HB påstods ha tillägnat sig pengarna som han hade hand om för målsägandens räkning. Alternativt påstods att HB åsidosatt vad han haft att iaktta för att kunna fullgöra sin redovisningsskyldighet. Som brottstid angavs den 16 oktober 2012 – 1 mars 2013.

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde HB för 9 fall av grov förskingring och 11 fall av förskingring av normalgraden till fängelse i fyra år och sex månader.

När det gäller åtalspunkten 1 i bilaga 2 till tingsrättens dom framgår av tingsrättens domskäl att de 530 000 kronorna avsåg två avtal och en bilaffär. Ena avtalet avsåg en investering på 270 000 kronor i en strukturerad produkt hos

Credit Suisse. Enligt det andra avtalet investerade målsäganden, SJ, 200 000 kronor i andelar i Nordic Futures Fund. Bilaffären avsåg 60 000 kronor. Målsäganden gjorde överföringar till HB enligt följande.

70 000 kronor den 16 oktober 2012 (Credit Suisse).
200 000 kronor den 31 januari 2013 (Credit Suisse).
200 000 kronor den 6 februari 2013 (Nordic Futures Fund).
60 000 kronor den 21 februari 2013 (bilaffären).

Tingsrätten dömde HB för grov förskingring. Detta motiverades på följande sätt.

Utredningen visar att HB själv förbrukade eller förde över SJs pengar till andra personer kort tid efter att de kommit in på hans bankkonto. För de 60 000 kr som var ett lån hade han ingen redovisningsskyldighet. Åtalet i den delen ska därför ogillas. När det gäller övriga 470 000 kr har HB varit redovisningsskyldig.

Det finns inget som talar för att HB har investerat SJs pengar hos Credit Suisse eller Nordic Futures Fund. Utredningen i målet talar emot att han gjort detta. HB har inte heller uppfyllt sin redovisningsskyldighet. Åtalet i denna del är därför styrkt. Gärningarna är att bedöma som grov förskingring med hänsyn till att de rör ett betydande värde.

Hovrättens dom

Hovrätten ändrade tingsrättens dom avseende åtalspunkt 1 i bilaga 2 på så sätt att HB dömdes för grov förskingring och förskingring av normalgraden. Detta motiverades enligt följande.

.-.-. Brottligheten har rört dels en investering om 270 000 kr i en strukturerad produkt i Credit Suisse, dels en investering om 200 000 kr i Nordic Futures Fund. Investeringen i Credit Suisse skedde visserligen genom två delbetalningar med några månaders mellanrum, men överföringarna avsåg samma sparprodukt och reglerades av samma avtal mellan SJ och HB. Investeringen i Credit Suisse bör på grund av det nu anförda bedömas som ett brott som med hänsyn till beloppets storlek ska rubriceras som grov förskingring. Den efterföljande investeringen om 200 000 kr är att bedöma som ett fall av förskingring av normalgraden.

Noteras kan att hovrätten, i likhet med vad tingsrätten funnit utrett, ansett det ställt utom rimligt tvivel att HB tillgodogjort sig de medel han anförtrotts av målsägandena med redovisningsplikt, i enlighet med vad åklagaren påstått i första hand.

Överklagandet

HB har i första hand yrkat att Högsta domstolen ska undanröja hovrättens dom och återförvisa målet till hovrätten avseende åtalspunkten 1 i bilaga 2 till tingsrättens dom, inkluderande frågorna om skadestånd, påföljd och näringsförbud. Enligt HB är preskriptionstiden för förskingring av normalgraden fem år. Ef-

tersom gärningen inträffade den 6 februari 2013 preskriberades brottet den 6 februari 2018. Åtalet väcktes först den 16 augusti 2018.

HB hävdar att hovrätten utdömt påföljd för ett preskriberat brott, vilket utgör ett sådant rättegångsfel som medför att hovrättens dom i den delen ska undanröjas och återförvisas till hovrätten för fortsatt handläggning.

Frihetsberövanden

Av stämningsansökan framgår att HB varit frihetsberövad såsom anhållen under tiden den 9 mars – 12 mars 2017. Av tingsrättens dom framgår att tingsrätten i samband med att huvudförhandlingen avslutades beslutade att häkta HB i dennes frånvaro. Häkttningsbeslutet kom senare att verkställas.

Grunder

Den rättsliga regleringen

Huvudregeln om åtalpreskription återfinns i 35 kap. 1 § brottsbalken. Här anges att påföljd inte får ådömas, med mindre den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom vissa särskilt angivna tider. Om det svåraste straff som kan följa på brottet är högre än fängelse i ett år, men inte överstiger fängelse i två år är preskriptionstiden fem år (35 kap. 1 § första stycket 2).

Av 35 kap. 4 § första stycket framgår att de i 1 § bestämda tiderna ska räknas från den dag brottet begicks. Om det förutsätts att en viss verkan av handlingen ska ha inträtt innan en påföljd får dömas ut, ska tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

För förskingring av normalgraden döms till fängelse i högst två år (10 kap. 1 § brottsbalken). Preskriptionstiden för detta brott är således fem år.

Min bedömning

Hovrätten har dömt HB för förskingring av normalgraden. Som nämnts är preskriptionstiden för detta brott fem år. I gärningsbeskrivningen anges brottstiden för gärningarna till den 16 oktober 2012 – 1 mars 2013. När det gäller den nu aktuella gärningen överförde målsäganden pengarna till HB den 6 februari 2013. Hovrätten har funnit utrett att HB tillgodogjort sig dessa medel.

Åtalet mot HB väcktes den 16 augusti 2018. HB har inte varit häktad i tiden före åtalet. Hovrätten har således dömt till påföljd för ett brott för vilket preskription inträtt. Åtalet borde i denna del ha lämnats utan bifall.

Hovrättens dom mot HB omfattar flera fall av grov förskingring och flera fall av förskingring av normalgraden. Brotten har riktats mot ett stort antal målsägande och avsett drygt 6 miljoner kronor. Hovrätten har dömt HB till fängelse i tre år och sex månader. Enligt min mening finns det inte skäl att mildra fängel-

sestraffet med anledning av att åtalet beträffande det nu aktuella fallet av förskingring av normalgraden lämnas utan bifall (se Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, 3 uppl., 2016, s. 178 ff.). Inte heller påverkar det vad hovrätten förordnat om näringsförbud.

Processuella frågor

Frågan om prövningstillstånd

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45, s. 90 f).

Enligt 58 kap. 2 § 5 rättegångsbalken får resning till en tilltalads förmån beviljas om den rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag. I kommentaren till rättegångsbalken konstateras att ett av de exempel på uppenbart felaktig rättstillämpning som nämns i förarbetena till bestämmelsen är att domstolen utdömt straff trots att preskription inträtt (se NJA II s. 171 f. och Fitger m.fl., Rättegångsbalken [version 1 april 2019, Zeteo], kommentaren till 58 kap 2 §).

Hovrätten har dömt HB för bedrägeri av normalgraden trots att preskription inträtt. Med hänsyn härtill måste den rättstillämpning som legat till grund för domen anses uppenbart strida mot lag. Det föreligger därför enligt min mening synnerliga skäl för meddelande av prövningstillstånd. Prövningstillståndet bör begränsas till frågan om åtalet i nu aktuellt avseende ska ogillas på grund av preskription. Om så sedan skulle bli fallet bör prövningstillstånd meddelas beträffande frågorna om påföljd, näringsförbud och skadestånd.

Jag kan inte se att det finns skäl att meddela prövningstillstånd avseende någon annan fråga.

Bevisning m.m.

Jag åberopar ingen bevisning.

Som framgått i det föregående anser jag att det, för det fall åtalet ska ogillas i nu aktuellt avseende, inte finns skäl att ändra vad hovrätten kommit fram till när det gäller frågorna om påföljd och näringsförbud. Enligt min mening bör prövningen av dessa frågor kunna ske i Högsta domstolen (jfr notisfallet NJA 2013 N 10).

Petra Lundh

Lars Persson

Kopia till:

Utvecklingscentrum Stockholm
Åklagarkammaren i Halmstad (AM-160613-16)